

LitLab Leesclub

Leesclub 126: Cultuur & identiteit

Kraspoekol, of de slavernij van Dirk Hogendorp

Spelregels

In deze leesclub discussieer je met een groepje van 4 tot 6 lezers over *Kraspoekol, of de slavernij* van Dirk Hogendorp. Je doet dat aan de hand van kaartjes met vragen over de tekst. De leesclub begint met een korte inleiding, die een van de spelers voorleest. Daarna volgen 4 rondes:

1. Ronde 1 bestaat uit 5 quizvragen over de tekst. Een van de spelers leest de vragen voor en alle spelers (inclusief voorlezer) schrijven hun antwoorden op een blaadje. Na het omdraaien van de laatste vraag verschijnen de juiste antwoorden in beeld. Daarna berekent iedereen zijn score.
2. Ronde 2 is een algemeen vragenrondje over de tekst: de spelers benoemen om de beurt wat ze onduidelijk vonden en proberen samen een antwoord te vinden. Als de grootste onduidelijkheden opgelost zijn, begint ronde 3.
3. Degene met de meeste goede antwoorden op de quizvragen mag als eerste een kaartje van de discussievragen omdraaien van een stapel naar keuze. Hij of zij geeft antwoord op de vraag, waarna de rest mag reageren. Vervolgens kiezen de overige spelers om de beurt een kaartje van een van beide stapels. Als een discussievraag herhaalt wat eerder in het gesprek al aan bod gekomen is, mag de speler die aan de beurt is een volgende kaart omdraaien. Dit gaat zo door totdat alle kaartjes omgedraaid zijn.
4. Aan het einde van de discussie komen de spelers samen tot een oordeel over de tekst. In ronde 4 geven ze een oordeel uitgedrukt in sterren en motiveren zij hun keuze.

Deze leesclub werd ontwikkeld door Lyanna Oostra en Marja Warmelink-Odink in samenwerking met de redactie van LitLab, een digitaal laboratorium voor literatuuronderzoek op de middelbare school. Ga voor meer lesmateriaal naar www.litlab.nl. Een docentenhandleiding en een didactische verantwoording van deze werkvorm zijn beschikbaar via www.litlab.nl/docenten.

Deze leesclub is gratis beschikbaar onder de Creative Commons licentie 'Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 4.0 Internationaal'.

Inleiding

‘Mijn landgenoten, ik wil u graag een levendig denkbeeld van de slavernij in onze koloniale bezittingen laten zien.’ (Voorbericht, hertaling, p. 13)

In het huishouden van de opperkoopman Wedano maakt zijn schoonzus, juffrouw Kraspoekol, de dienst uit. Wedano grijpt net op tijd in als zij op het punt staat de jonge Tjampakka onterecht te laten straffen. Wanneer Tjampakka vertelt op welke vreselijke wijze zij in de slavernij is beland, belooft Wedano haar terug te sturen naar haar ouders. Kraspoekol voelt zich vernederd en verlaat onmiddellijk Wedano's huis. Ze zint op wraak...

Kraspoekol, of de slavernij is een toneelstuk dat Dirk van Hogendorp in 1800 schreef. Het is een bewerking van de novelle *Kraspoekol, of de droevige gevolgen van een te verregaande strengheid jegens de slaven* die zijn vader, Willem van Hogendorp, in 1780 schreef. Dirk van Hogendorp was een van de eerste Nederlandse schrijvers die het podium gebruikte om zijn ongenoegen te uiten over de slavenhandel en de slavernij. *Kraspoekol, of de slavernij* wordt na één opvoering, met veel ophef, nooit meer in uitvoering gebracht.

Dirk van Hogendorp was resident in Oost-Indië en dus zelf onderdeel van het koloniale systeem. Hij had kritiek op de economie en het bestuur in Oost-Indië. Hij maakte zich hiermee niet bij iedereen populair. Zelf werd hij later ook beschuldigd van uitbuiting van de bevolking, waarna hij besloot te vertrekken naar Nederland.

In deze leesclub denk je na over de vraag hoe teksten zijn ingezet om een kritische stem te laten horen. Je denkt ook na over de inhoud van Van Hogendorps kritische boodschap: wat wil hij veranderen, en wat misschien ook niet?

Ronde 1: Quiz

Draai de 5 kaartjes met quizvragen een voor een om en noteer allemaal het antwoord op een blaadje.

Ronde 2: Vragenrondje

Wat vond je onduidelijk in *Kraspoekol, of de slavernij*, wat begreep je niet zo goed? Formuleer om de beurt een vraag over de tekst en probeer samen tot een antwoord te komen.

Ronde 3: Discussievragen

De speler met de meeste goede antwoorden op de quizvragen mag als eerste een kaartje omdraaien van een van de twee stapels met discussievragen.

Ronde 4: Oordeel

Geef *Kraspoekol, of de slavernij* samen een waardering uitgedrukt in sterren. Beargumenteer vervolgens jullie keuze. Wat vonden jullie goed en wat juist minder goed? Heeft de discussie jullie individuele oordeel veranderd, en zo ja, hoe? Probeer voorbeelden en argumenten te halen uit jullie reacties op de discussievragen.

Quizvraag 1

Kraspoekol en de mandoresse (opzichtster) smeden samen een plan om Tjampakka wreed te laten straffen. Wat is hun plan?

LitLab

Quizvraag 2

Wie heeft Tjampakka aan een slavenhandelaar in Makassar verkocht?

LitLab

Quizvraag 3

Waarom mogen Ali en Philida niet bij elkaar slapen?

LitLab

Quizvraag 4

De edele heren hebben vernomen dat Wedano en Kraspoekol onenigheid hebben gehad over Tjampakka. Wat was hiervan de reden volgens de edele heren?

LitLab

Quizvraag 5

Hoe eindigt het verhaal voor Kraspoekol en de mandoresse?

LitLab

Antwoorden

1. Ze zorgen dat Tjampakka een glas kapot laat vallen, wat voldoende reden is om haar te laten mishandelen.
2. haar oom, de broer van haar vader
3. Kraspoekols erkent hun huwelijk niet, en wil voorkomen dat Philida een kind krijgt en daardoor minder goed kan werken.
4. dat Tjampakka een mooie meid is
5. Ali steekt ze neer met een kris.

LitLab

Feest der herkenning? 1/8

Waarom zou Dirk van Hogendorp ervoor hebben gekozen om de novelle te bewerken tot een toneelstuk?

Feest der herkenning? 2/8

Hoe vond jij het om een toneelstuk te lezen (in plaats van te bekijken)? Welke elementen van toneel mis je als je alleen de tekst leest? Leg je antwoord uit.

Feest der herkenning? 3/8

Voor welk personage in het verhaal heb je de meeste sympathie? Leg je antwoord uit.

Feest der herkenning? 4/8

De moeder van de mandoresse was ook tot slaaf gemaakt. Kun jij je voorstellen waarom de mandoresse er toch voor kiest om Kraspoekol te helpen met het straffen van de tot slaaf gemachten? Leg je antwoord uit.

Feest der herkenning? 5/8

Edele heer Champignon zegt: "Onze gezaghebbers zitten hier zesduizend mijl vandaan, in het vaderland. Hier zijn wij heer en meester en doen wij wat wij willen." Wat vind jij van de houding van Champignon? Leg je antwoord uit.

Feest der herkenning? 6/8

Wedano redt Tjampakka, maar spant zich niet in om Ali te verdedigen nadat deze Kraspoekol heeft neergestoken. Wat vind jij hiervan? Leg je antwoord uit.

Feest der herkenning? 7/8

Aan het eind van het toneelstuk stellen Tjampakka en Castoerie zich heel vergevingsgezind op naar Kraspoekol. Kun jij je dit voorstellen? Leg je antwoord uit.

Feest der herkenning? 8/8

Er is veel discussie over het aanbieden van excuses voor het koloniale verleden van Nederland. Laat dit toneelstuk volgens jou zien dat die excuses belangrijk zijn, of juist niet? Leg je antwoord uit.

Feest der
herkenning? 3/8

Feest der
herkenning? 2/8

Feest der
herkenning? 1/8

Feest der
herkenning? 6/8

Feest der
herkenning? 5/8

Feest der
herkenning? 4/8

Feest der
herkenning? 8/8

Feest der
herkenning? 7/8

Stof tot nadenken? 1/9

Tijdens de uitvoering van het toneelstuk in 1801 ontstond er veel ophef. De voorstelling moest halverwege gestaakt worden, daarna is het nooit meer opgevoerd. Zou je het een goed idee vinden om *Kraspoekol, of de slavernij* opnieuw op de planken te brengen? En wat zou daarvoor nodig zijn? Denk aan aanpassingen in de tekst of de uitvoering. Leg je antwoord uit.

Stof tot nadenken? 2/9

Aan het begin van het toneelstuk is Kraspoekol wreed en laat ze haar slaafgemaakten met veel plezier mishandelen. Aan het eind betuigt ze spijt en smeekt ze om vergeving. Wat maakt dat ze zo verandert? Leg je antwoord uit.

Stof tot nadenken? 3/9

In hoeverre is Tjampakka op atypische wijze tot slaaf gemaakt? En wat voor impact heeft die geschiedenis op het personage? Leg je antwoord uit.

Stof tot nadenken? 4/9

In het derde bedrijf zegt edele heer Champignon 'Ik moet lachen als ik iemand hier in Oost-Indië over geweten hoor praten.' Wat bedoelt hij hiermee?

Stof tot nadenken? 5/9

De personages in Van Hogendorps toneelstuk verschillen wat betreft kleur, gender, en sociale achtergrond. Brengen die categorieën machtsverschillen met zich mee (bijvoorbeeld: hebben witte mensen meer macht dan zwarte, of mannen meer dan vrouwen)? Analyseer deze verschillen per categorie.

Stof tot nadenken? 6/9

En op welke momenten komen die categorieën samen: maakt het uit of een zwart persoon man of vrouw voor de positie in het verhaal? Analyseer aan de hand van de categorieën de verschillen tussen personages.

Stof tot nadenken? 7/9

Zou je Wedano bestempelen als held van het verhaal? Waarom wel of niet?

Stof tot nadenken? 8/9

Kraspoekol, of de slavernij is vanuit het oogpunt van de kolonisator geschreven. Wat doet dit met hoe Van Hogendorp de personages neerzet? Heeft dit volgens jou impact op de geloofwaardigheid van het verhaal? Leg je antwoord uit.

Stof tot nadenken? 9/9

Van Hogendorp schrijft in zijn inleiding dat hij met zijn toneelstuk een 'levendig denkbeeld van de slavernij in onze koloniale bezittingen' wil laten zien. Analyseer zorgvuldig: wat is het 'denkbeeld van de slavernij' dat hij met dit stuk op lezers en toeschouwers overdraagt? Is het één denkbeeld, of misschien wel een verzameling van (tegenstrijdige?) denkbeelden?

Stof tot
nadenken? 3/9

Stof tot
nadenken? 2/9

Stof tot
nadenken? 1/9

Stof tot
nadenken? 6/9

Stof tot
nadenken? 5/9

Stof tot
nadenken? 4/9

Stof tot
nadenken? 9/9

Stof tot
nadenken? 8/9

Stof tot
nadenken? 7/9